

Kotieläinten teurastamisesta.

Esitti Evert von Konow.

(Lyhennetty ylipainos „Maamiehestä v. 1900).

Teurastamisessa käytetään useita eri tapoja. Tarkoituksenmukaiselta teurastustavalta vaaditaan; että se *varmasti, pikaisesti ja kivuttomasti* tuottaa kuoleman ja sallii veren tarkkaan juosta pois suonistosta. Sillä veri helposti mätänee ilman vaikutuksesta ja turmelee lihan. — Tähän nähden puolustavat tiedomiehet sitä teurastustapaa parhaana, jonka kautta veri nopeasti vuotaa kuiviin suonien vielä vahvasti pusertaessa senkin jälkeen kuin eläin jo on tainnutettu. Jotta tämä saavutettaisiin on verisuonten toimintaa järjestävän hermoston keskusta s. o. *selkäytimen al-*

kuosa ja sen pitennys (niskan takana) säilyttävä vahingoittamattomana, kunnes veri on saatu ulos. Ellei niin tehdä, lakkaa suonten pusertava vaikutus liian aikaisin, ja enemmän verta jää lihaan.

Tulee ehkä huomauttaa, että terveistä, voimakkaista eläimistä veri paremmin virtaa kuiviin, kuin heikoista tahi kuljetuksen kautta rasittuneista. Lihavissa eläimissä on vähemmän verta kuin keskikuntoisissa; urospuolisissa yleensä enemmän kuin naaraissa. Itsestään on selvää, että hätätilassa teurastetun eläimen lihaan jää enemmän verta kuin säännöllisesti muuten teurastettujen.

Ne tavat, joita kotieläimiä teurastaessa tavallisesti käytetään, voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1) *Suuret verisuonet avataan ilman edelläkäypää tainnuttamista.* Tähän kuuluvat rintaan ja kaulaan pistäminen sekä myös juutalaisten käyttämä kaulanleikkaamistapa;

2) *Suuret verisuonet avataan heti, kun eläin on tainnutettu lyömällä selkäytimen pitennykseen. Tähän kuuluvat niskaan pistäminen ja niskaan iskeminen;*

3) *Suuret verisuonet avataan eläimen tainnutettua lyömällä otsaan s. o. aivoihin.*

Tainnuttaminen toimitetaan joko nuijalla, kirveen hamaralla tai terällä tahi myös erityisillä teurastusaseilla.

Rintaan pistäessä leikataan isot kaulasuonet juuri rintapäästä auki. Sitä käytetään paitsi vasikkain ja lampaitten teurastamisessa, myös enimmäkseen suurempia elukoita hätätilassa teurastaessa, etenkin kun eläimen on vaikea liikkua.

Kaulaan pistetään siten, että teräväkärkinen, kernaimmin molemmin puolin terotettu veitsi lykätään kaulan läpi kohta nielun ylä- ja takapuolelta. Sekin on enimmäkseen pikkuelukoita varten käytännössä.

Kaulanleikkaamistapaa käytetään myöskin pieniä elukoita tapettaessa, vaan etupäässä on se kuitenkin juutalaisten ja muhamettilaisten uskonnollinen säädös suur-

ten eläinten teurastamista varten. Kuten tunnetaan, sidotaan ja heitetään eläin maahan tämän menettelytavan mukaan, jonka jälkeen pää asetetaan siten, että molemmat sarvet, ja jos mahdollista, turvan ylä- ja etupuoli käyvät maahan, jossa asennossa kaula on aivan suoraksi jännitettynä. Sitten viiltää erityinen toimitusmies (Schächter) terävällä veitsellä kolme välittömästi perättäin seuraavaa ja aina kaulanikamiin saakka ulottuvaa leikkausta. — Kuolema, jos sillä tarkoitetaan jokaisen vähimmänsikin elonmerkin katoamista, seuraa vitkaan ja kovien kouristusten perästä. Näkijään vaikuttaakin tämä sentähden varsin pahoin. Mutta itse asiassa ei tapa kuitenkaan ole niin julma kuin miltä se näyttää, sillä niinpian kuin kaulasuonet ovat poikkileikatut, lakkaa melkein silmänräpäyksessä veren tulvaaminen aivoihin, ja samalla kuin niin käy on tunteiskykykin hävinnyt.

Kuinka pitkä aika siihen kuluu, kunnes eläin käy tainnoksiin tällaista menettelytapaa käyttäessä, on eri tiedemiesten

arveluiden mukaan vähän erilainen. Voitaneen sen ehkä sanoa vaihtelevan n. 15—40 sekunnin vaiheilla, vaikka toisten tutkimusten mukaan pitäisi siihen kulua useita minuuttiakin.

Enimmän moitittavaa juutalaisten teurastamistavassa ovat edellä käyvät valmistukset s. o. eläimen kaataminen ja sitominen, jotka saattavat olla tuskallisia. Siitpä syystä lienevätkin juutalaiset Sveitsissä ja Itaaliassa kielletyt käyttämästä tätä tapaa.

Seuraa sitten *niskaan pisto* ja *niskaan isku*. Edellinen toimitetaan siten, että eläimen päätä taivutetaan hiukan taaksepäin, jonka jälkeen (kahdelta puolelta te-roitettu) veitsi lykätään äkkiä sisään siitä kuopasta, joka tässä asemassa syntyy niskaluun ja ensimmäisen kaulanikaman väliin. Silloin taittuu selkäytimen pitennys ja eläin syöksyy heti maahan. Isot kaulasuonet avataan kohta sen perästä veren laske-mista varten. — *Niskaan iskiessä* lyödään nuijalla tahi erityisellä piikkivasaralla edellämainittuun paikkaan; teurastajat

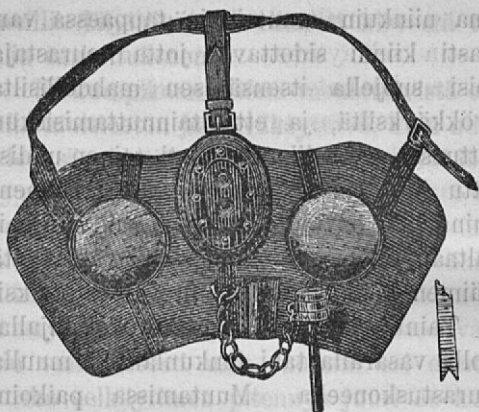
meillä käyttävät tavallisesti kirvestä tähän tarkoitukseen.

Ei kumpikaan näistä menettelyistä ole niin moitteeton ja hyväksyttävä, kuin niitä yleensä pidetään. Sillä painavia syitä löytyy niitä vastaan nimittäin 1) se, että on voitu melkein näyttää toteen, ettei eläin mene tainnoksiin, ennenkuin veren vähän aikaa juostua aivojen tunnottomuus on ilmestynyt ja 2) se, että veri juoksee varsin vaillinaisesti ulos ruumiin eri osista, koska selkäytimen pitennys juuri on keskustana niiden elinten hermoille, joista täydellinen veren juokseminen riippuu, nimittäin hengityselinten, suoniston ja sydämen, minkä kaikkien toiminta siis iskemishetkellä tulee häirityksi ja ehkäistykseksi. Senpätähden *ei* niskaan pistäminen, yhtä vähän kuin niskaan iskeminenkään *ole laisinkaan puolustettava*.

Teurastustavoista on vielä lähemmin koskettelematta kolmas edellämäinituista, jota käyttäessä eläimet *tainnutetaan otsaan lyömällä* ennen veren laskemista. — Tähän ryhtyessä on luonnollisesti elukka

aina niinkuin muutoinkin tappaessa varmasti kiinni sidottava, jotta teurastaja voisi suojella itsensä sen mahdollisilta hyökkäyksiltä, ja että tainnuttamisiskun sattuessa ehkä liian heikosti, toinen uudistettu heti perästä voidaan antaa, ennenkuin eläin on ehtinyt hievahtaakkaan paikaltaan, joten sekä ylimääräiset vaivat että eläimen rääkkääminen tulevat estetyiksi.

Tainnuttaminen tapahtuu joko nuijalla, isolla vasaralla tahi jonkunlaisella muulla teurastuskoneella. Muutamissa paikoin, niinkuin esim. Saksan pääkaupungin Berlinin, suuressa teurastuslaitoksessa käytetään nautain teurastamisessa yksinomaan *otsaan iskemistä*, joka toimitetaan kirveen hamaralla tai pienellä rautanuijalla. Tämä tapa vaatii kuitenkin sekä tottumusta että voimaakin, jonka vuoksi ei se aina ole sopiva. Sentähden on nykyään nautaeläimiä tarkoituksenmukaisesti teurastaessa alettu käyttämään tätä varten erittäin laadittuja koneita, kuten *piikkivasaraa* tahi *teurastusnaamaria*, joka viime mainittu saattaa olla joko *piikkinaamari* tahi *ampumisnaamari*.

Teurastusnaamari

jossa tappia varten on 2 reikää. Oikealla olevasta piirroksesta nähdään tapin teroitettu pää halaistuna. Silmien kohdalla on nahkakupit.

N. k. piikkivasara on raudasta taottu kaksipuoliseksi, niin että toinen otsaan iskettävä puoli on piikkinaamarin tapin tavalla teroitettu, (niinkuin vieressä olevasta kuvasta nähdään), ja toinen puoli on taivutettu koukuksi. Tällä puhkaistaan eläimen otsaluu voimakkaasti iskemällä ja veri lasketaan kohta ulos. Sitä ennen pistetään

reiästä rottingilla aivojen läpi selkäytimeen, jolloin selkäytimen pitennys tietysti turmeltuu ja, kuten edellä selitettiin, ei verisen perästä saata juosta ulos, vaan liha jää mustaksi eikä säily kauan hyvänä. Tällä tavalla teurastetaan paljon esim. Pariisissa.

Viime aikoina on yhä enemmän tullut käytäntöön tuon ranskalaisen Bruneau'n keksimä *teurastusnaamari*. Se on jo Suomessakin tunnettu, ja on se tehty isommasta nahkalevystä, joka peittää eläimen otsan ja silmät. Solkihihnoilla sidotaan se sarvien taakse kiinni, niin että sen reijällinen laatta käy keskelle otsaa. Iskiessä pannaan reikään tappi, jonka toinen pää on porattu teräväreunaiseksi, joten se helpommin murtaa otsaluun, ja toisessa päässä on nappu (kts. kuv.)

Ehdottomasti on tällainen teurastusnaamari nykyajan parhaimpia teurastusaseita, jos sitä oikein käytetään.

Huomattava on kuitenkin, että mainitun tapin tulee olla joko hienolla kettin-gillä tahi pienellä ruuvilla (kts. kuv.) kiinnitettynä naamariin. Sillä joskus tapah-

tuu, että, kun isketään eläintä, jolla on hyvin paksu otsaluu, tappi ponnahtaa ulos reiästään, ja silloin siis ei heti voi lyödä uudestaan.

Ampumisnaamari, jonka on keksinyt eräs baaselilainen Siegmund ja jota nyt jo löytyy rakenteeltaan useanlaatuksia, on hyvin edellisen kaltainen, vaan eroa siitä kumminkin siinä, että tähän on tapin reikään tehty ruuvikierteet, mihin pieni pistoolinpiippu kiinnitetään. Se ladataan ulkopäästä luotipatroonalla ja lauaistaan lyömällä pienellä vasaralla sytyttimen kärkeen.

Ampumisnaamarin pahimpina vikoina on pidettävä se, että sen käyttäminen ei aina ole vaaraton ja että, jos useampia elukoita löytyy teurastuspaikalla tahi lähellä sitä, nämä saattavat pamauksesta peljästyä. Sitä ei sentään ole otettu käytäntöön yleisissä teurastuslaitoksissa, vaikkapa on onnistuttukin laatimaan pamahtamattomia latinkia. Kuitenkin tiedämme sitä meillä Suomessakin käytettävän jollakin yksityisellä tilalla.

Vasikat ja lampaat tainnutetaan parai-

ten voimakkaasti lyömällä otsaa vastaan jollakin vasaralla tai nuijalla. Näin käy tämä pienten elukkain suhteen paljoa varmemmin ja nopeammin kuin millään koneella. Sidottavat ne joka tapauksessa ovat sitä ennen. Tavallinen pieni puunuija sopii vasikoille varsin hyvin ja lampaille kiilanmuotoinen, tylsäpäinen vasara.

Vaikeinta on sikain tappaminen. Siihen kun tarvitaan varsin hyvä tottumus käytettäköönpä sitten joko iskemistä tahi jotakin erityistä konetta.

Koko joukon helpommaksi tämä kumminkin käy, jos sika toisesta takajalastaan sidotaan silmukkanuoralla kiinni seinässä olevaan renkaaseen, joka on n. 0,3 mtr. maasta. Ainoastaan tällaisiin varokeinoin ryhtymällä voidaan varmasti heti uudistaa isku, ellei ensimmäinen mahdollisesti sattuisi tehoitsemaan.

Useampia sikain tappamiskoneita on kyllä keksitty, mutta ne jätämme tässä vähemmän käytännöllisinä mainitsematta.

Tanskalaisissa teurastuslaitoksissa on tapana kirveen hamaralla lyödä sikaa sa-

laa takaapäin otsaan, ja se tapahtuu sika-karsinassa, jossa saattaa olla kymmeni-täin sikoja yhdessä. Se kysyy mieheltä tottumusta. Vasta kun sika tainnutettuna karsinasta suupielen läpi pistetyllä vah-valla koukulla on vedetty esille teuras-tuspaikalle, lasketaan veri ulos pistämällä pitkällä puukolla sydämeen. Saattaa siten kulua usein parisen minuuttia lyönnin ja veren laskemisen välillä, ja sittenkin läh-tee veri vielä tarkkaan ulos. Sitähän to-distaa sekin, että liha käy ensi luokan ulosvientitavarasta, kun se lähetetään Eng-lannin markkinoille, jota se ei tekisi, jos verta sanottavissa määrin jäisi lihaan. — Tässäkin siis viittaus suomalaiselle maa-miehelle sikainsa teurastamisen suhteen. Hän ei millään voi puolustaa tuota julmaa menettelytapaa, että sika leuasta sidottuna pistämällä vähitellen päästetään hengiltä suuria tuskia kärsien.

Hevosten tappaminen tapahtuu tavalli-sesti helpoimmin isonpuolisella rautavasa-ralla tahi hyvällä kirveen hamaralla. Kun hevosella otsaluu on verrattain ohut, mur-

tuu tämä useimmiten jo ensi lyönillä ja eläin menee heti tainnoksiin. Siksipä ei eri koneita tarvitakaan näiden kotieläinten teurastamiseen. — Myöskin tapetaan hevosia usein ampumalla. Siihen soveltuu varsin hyvin tavallinen jänislatinki ja tähdätään se kernaimmin korvan juureen siten, että ampuja asettuu seisomaan johonkin hiukan korkeammalle paikalle esim. jollekin laatikolle, kärkeen t. m. s., joka hevosesta on vinosti taaksepäin. Kun latinki mainitusta paikasta ammutaan jotenkin läheltä, niin menee se suoraan aivoihin, jolloin eläin syöksee maahan. Veri lasketaan ulos sydämeen pistämällä. — Jottei hevonen tähtäämishetkellä pääse paljoa liikkumaan, on se sidottava lyhyelle ja varmasti puuhun tai seinään.

Edellisessä selitetyt teurastamistavat ovat, niinkuin jo mainittiin, käytännössä olevista yleisimmät. Ne ovat niin yksinkertaisia, että niitä voidaan aivan hyvin noudattaa ei ainoastaan siellä, missä suurissa määrin eläimiä teurastetaan, vaan myöskin jokaisen maamiehen kotona. — Ihimellinen velvollisuutemme on osottaa

sääliväisyyttä kotieläimiämme kohtaan. Meidän tulee sentähden käyttää jokaisessa teurastustilaisuudessa sitä tapaa, joka eläimelle tuottaa vähimmän kipua tai kärsimyksiä.

sääntöjen mukaan. Meidän tulee nauttia näitä jaksotia
 seurustellessamme sitä tapaa, joka olemme
 tuntea vähintäänkin kukaan tai kukaan
 myksti.

Helsinki, 1900.

Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag.

Kels. Aleks.-Yliopiston kirjapaino.
